

№11

Göyərçin

2000

ISSN-0207-4710

ADAMLI GÖL

Rafiq YUSİFOĞLU

Qədim zamanlarda Aydəmir adlı bir oğlan ovdan gəlirdi. O, gölün yanından keçəndə ayaq saxladı. Vurduğu dağ keçisini çiyindən aşırıp yerə qoydu. Əyilib əl-üzünü yumaq istədikdə çaşıb qaldı. Gölün içində cavan bir oğlan var idi. O, diqqətlə ovçuya baxırdı.

Gənc ovçu üşəndi. Sonra vurduğu dağ keçisini də götürüb kəndə qayıtdı. Adamları başına toplayıb and-aman elədi ki, bəs filan gölün içində cavan bir oğlan yaşayır. Onu öz gözlerimlə görmüşəm.

Aydəmirə inanan da oldu, inanmayan da. Onu lağa qoyanlar da tapıldı.

Aradan bir müddət keçdi. Kəndin gözəl qızlarından biri, Aydəmirin bacısı Ülkər çəməndən çiçək dərib dəstə düzəltdi. Gəzə-gəzə gəlib həmin sehrli gölün sahilinə çıxdı. Birdən gözələrinə inandı. Suyun içində gözəl bir qız var idi. Ülkər özünə düşündü:

- Ha, görünür Aydəmir düz deyirmiş! Bu gölün içində adam yaşayırmış!

Qız kəndə qayıtdı. O da and-aman elədi ki, bəs Aydəmir deyən gölün içində, doğrudan da, adam yaşayır. Ancaq görünür qardaşım yaxşı baxmayıb. Gölün içindəki oğlan yox, qızıdır.

Aydəmir e'tiraz etdi:

- Yox, oğlandır, öz gözlerimlə görmüşəm.

Onlar xeyli mübahisə etdilər. Hərə öz dediyinin doğruluğunu sübuta yetirməyə çalışdı. Yəne hər şey unuduldu.

Bir gün Aydəmirle Ülkərin anası Pərizad qarı biçində olan kişisinə yemək aparanda yolu həmin sehrli gölün yanından düşdü. Arvad oğlu ilə qızının mübahisəsini xatırladı. Əvvəlcə istədi ki, dönüb yolunu dəyişsin. Ancaq maraqla ona güc gəldi. Gölün sahilinə endi. Suya baxan kimi qoca bir qarıyla üz-üzə durdu.

Qarı qorxdu. Üzünü döndərüb tələsik addımlarla ərinin yanına getdi. O, həyəcanla başına gələnəri danışdı.

Murtuz kişi güldü:

- Deyəsən, uşaqların danışdığı nağıl sən də başını xarab eləyib ha, ay arvad. Heç göldə də adam yaşayar?

Arvad nə qədər and-aman elədisə, kişi inandı ki, inandı...

O gündən sonra göl haqqında o qədər sözsöhbət gəzdi ki, qorxudan heç kəs tərəflərə üz tutmadı. Hamı deyirdi ki, o göl şeytanlar məskənidir.

Söz-söhbət o qədər uzandı ki, Murtuz kişi də bu haqda düşünməyə başladı. Qərara aldı ki, gölə gedib hər şeyi öz gözləri ilə görsün, camaatı xofdan, qorxudan qurtarsın.

Nəhayət, o da gölün sahilinə gəldi. Suya baxanda orada bir qoca kişi gördü. Murtuz kişi nə qədər dua oxudusa, köməyi olmadı. Göldəki adam çəkinmədən onunla üz-üzə durmuşdu.

Murtuz kişi yumruğunu qaldıraraq qıcananda suda adam da eyni ilə onun kimi etdi. Kişi xof içində kəndə qayıtdı. O, Aydəmiri, Ülkəri və Pərizad qarını yanına çağıraraq soruşdu:

- Deyin görüm göldə nə görmüsünüz?

Aydəmir dilləndi:

- Cavan bir igid gördüm.

- Yox, mən qəşəng bir qız gördüm, - Ülkər cavab verdi.

Pərizad qarı acıqlandı:

- Cavan qız, cavan oğlan nədi, a bala, o göldə əntər bir qarı yaşayır.

Murtuz kişi güldü:

- Sizin heç biriniz düz demirsiniz. O gölün içində yaşayan kaftar bir qocadır.

Onlar çox mübahisə etdilər. Hərə özünün haqlı olduğunu sübut eləməyə çalışdı. Axırda qərara gəldilər ki, birlikdə gölün sahilinə getsinlər.

Elə də etdilər. Gölün sahilinə çatanda gördülər ki, suyun içində bir qoca, bir qarı, bir oğlan və bir qız var.

- Baxın, mənim dediyim oğlan budur, - Aydəmir dilləndi.

- Bu da mən gördüyüm qızıdır, - Ülkər həyəcanla dilləndi.

- Mən isə bu qarını görmüşdüm.

Murtuz kişi arvadının sözünü kəsdi:

- Bəs bu kişiye sözünüz nədi?

Birdən Aydəmir sevincək dilləndi:

- Bıy, ay ata, o qoca elə sən sən.

Diqqətlə baxdılar. Kişinin özündən başqa hamı bunu təsdiq elədi. Sonra nəzərlər qarına dikildi:

- Ay arvad, bu ki sən sən...

Qarı inanmadı, ancaq uşaqlar atanın sözünün doğruluğunu söylədilər. Bu minvalla Aydəmiri də, Ülkəri də tanıdılar. Dedilər ki, sən demə hamımız düz danışmışıq.

Ancaq onlar bir müddət güzgü gölün sirrini anlaya bilmədilər. Aylar, illər ötdü. Aydəmir tez-tez gölün sahilinə gəldi. Çox düşünüb daşındıqdan sonra suda surətin əks olunmasının səbəbini anladı. O, bir şüşə qırığı tapıb, arxasını rənglədi. Beləliklə, sadə də olsa, dünyanın ilk güzgüsü meydana gəldi. Sonradan insanlar onu daha da təkmilləşdirdilər. Beləliklə, insan güzgü düzəltməyi təbiətin özündən öyrəndi...

ƏFSANƏBƏRİMİZ

KOROĞLU DAŞI

Rəvayətə görə, Koroğlu hara gedirmişsə, özü ilə Çənlibeldən bir daş apararmış. O, yatanda başını bu daşın üstünə qoyarmış. Bu daş Koroğlunun həyanı olarmış.

Koroğlu dəliləri bir yerə göndərəndə özü gizlənər, yerini isə vətəndən gətirdiyi daşla bildirərmiş.

Bir dəfə Koroğlu öz dəlilləri ilə Zəngəzur dağlarına ova çıxır. Hərə bir tərəfə dağılır. Koroğlu dəliləri bir yerə yığmaq üçün gətirdiyi daşı Zəngəzur dağlarının arasından keçən yola qoyur. Bunu gören dəlilər bir yerə toplaşırlar.

Onlar çıxıb gedəndə Koroğlu daşı götürmür, deyir ki, qoy bu daş bizdən yadigar qalsın. O vaxtdan bu daşa "Koroğlu daşı" deyirlər.

DÜNYA XALQLARININ NAĞİLLƏRİ

Fransız xalq nağılı

Qədim zamanlarda bir ər, bir arvad yaşayırdı. Onların övladı olmurdu. Onlar həmişə Allaha yalvarır, övlad istəyirdilər.

Nəhayət, on beş il doqquz aydan sonra onların bir oğlu oldu. Uşaq böyüsə də, onun boyu yarım arşından uzun olmadı.

Boyu çəkmədən az seçildiyindən valideəri onun adını Çəkməcik qoydular.

Çəkməcik işləmək, bir tikə çörək qamaq istəsə də, boyu balaca olduğu üçün işə götürmədilər. Nəhayət, bir fermer

özünə çoban götürdü. Çəkməciyin işi ürəyincə olmasada, dözdü, ümidini itirmədi.

Bir dəfə o, çayın sahilində özündən də balacaboy bir qoca gördü. Qoca ondan xahiş etdi ki, məni çayın o tayına keçir. Çəkməcik bu işi həvəslə gördü. Qoca oğlana bir tütək bağısladı və dedi ki, sən bu tütəyi dodağına yaxınlaşdıran kimi hamı rəqs edəcək.

Qoca çıxıb getdi. Çəkməcik tütəyi çalan kimi bütün heyvanlar rəqs etməyə başladılar.

Elə bu vaxt yol ilə bir məhkəmə - xalq hakimi keçirdi. Çəkməcik ona salam versə də, təkəbbürlü hakim salami almadi.

Çəkməcik hirsələndi:

- Möhtərəm hakim, mən Sizə nəzakətlə salam verdim, Siz də mənə nəzakətlə cavab verməlisiniz.

Hakim heç oğlanı saya da salmadı. Oğlan acıqlanıb tütəyi çalmağa başladı. Hakim yorulub əldən düşənədək oynadı.

Oğlan naxırı evə qaytaranda gördü ki, fermer gözəl yeməklər hazırlatdırıb. O, yemək istəsə də, onu qovdular.

Çəkməcik tütəyini çıxarıb çalmağa başladı. Hamı ayağa qalxıb oynamağa başladı. Tər adamların dabanından süzülürdü.

Hakim və fermer Çəkməciyi məhkəməyə verdilər. Hakimin qərarı ilə cəllad Çəkməciyin boynunu vurmaq istəyəndə oğlan sehrlı tütəyi çalmağa başladı. Hamı yorulunca rəqs etdi. Oğlana yalvardılar ki, daha tütək çalmasın.

Çəkməcik dedi ki, əgər siz fermerlə hakimi assanız, mən buna razı olaram.

Çarəsiz cəlladlar fermerlə hakimi asdılar. Adamlar çıxıb getmək istəyəndə oğlan onlara dedi:

- Məni təhqir etdiyinizə görə hərəniz mənə min pistol pul verməlisiniz.

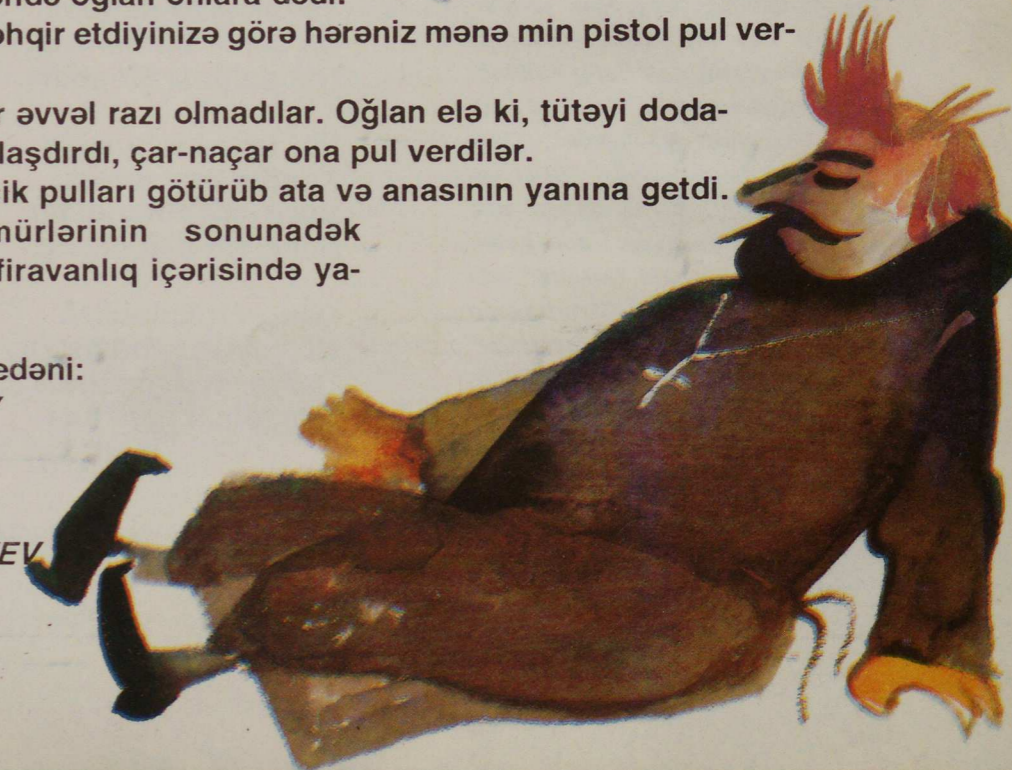
Adamlar əvvəl razı olmadılar. Oğlan elə ki, tütəyi dodağına yaxınlaşdırdı, çar-naçar ona pul verdilər.

Çəkməcik pulları götürüb ata və anasının yanına getdi. Onlar ömürlərinin sonunadək şadlıq və firavanlıq içərisində yaşadılar.

Tərcümə edən:

R.ƏLİYEV

Rəssam Oqtay QULİYEV

NƏRGİZ

Qədim yunan nağılı

Məhəbbət və gözəllik ilahəsi Afroditanın ətrafındakı qızlar arasında Səda adlı gözəl bir qız var idi. Afrodita bu qıza inanırdı. Lakin bir dəfə başa düşdü ki, Səda ona xəyanət edir.

Afrodita hirsləndi:

— Rədd ol gözümün qarşısından. İndən belə sənənin yalan danışan dilin lal olacaq. Yalnız eşitdiyən səsin axırıncı hecasını təkrarlama biləcəksən.

Səda nə qədər yalvar-yaxar elədisə də Afrodita onu bağışlamadı. Beləliklə Səda Əks-sədəyə çevrildi. O, Afroditanı tərk edib meşələrdə və dağlarda yaşamağa başladı.

Bir dəfə o meşədə gəzən gözəl bir oğlana rast gəldi. Bu oğlan Çay allahının oğlu Nərgiz idi. Nərgiz hələ uşaq vaxtından eşitmişdi ki, əgər o öz üzünü görə bilməsə həmişə yaşayacaq.

Bakıdakı 31
məktəbin qatı
müəllimi H. Ə.
Eyvazova II a
nin şagirdləri
likdə.

Sumqayıtdakı 33
saylı məktəbin qa-
baqcıl sinif müəllimi
Şərqiyyə Ağayeva
öz şagirdləri ilə bir-
likdə.

Əks-səda oğlanın qarşısına keçib onun əlindən tutdu. Nərgiz ona əhəmiyyət vermədən yoluna davam etdi.

Özünü təhqir olunmuş sayan Əks-səda diz üstə çökdü, göz yaşı tökə-tökə Allaha yalvardı ki, laqeyd cavanı cəzalandırsın.

Onun dilsiz duasına qeybdən cavab gəldi ki, arzusu yerinə yetiriləcək.

Nərgiz bir meşə bulağının yanına gəldi. Əyilib su içmək istəyəndə öz gözəl sifətini gördü və elə o dəqiqə

saralıb-solmağa başladı. Allahın ona rəhmi gəldi və gənci çeşmənin sahilində gözəl bir çiçəyə çevirdi.

O vaxtdan nərgiz gülü öz ətri ilə insanlara könlü xoşluğu bəxş etməyə başladı. O vaxtdan nərgiz insanların məhəbbətinin simvoluna çevrildi.

Uşaqlar üçün işləyən,
R. ƏLİYEV

Rəssam Oqtay QULİYEV

SƏNƏT ÖYRƏN

Gürcü xalq nağılı

Biri var idi, biri yox idi, bir çar var idi. Onun gözünün ağı-qarası bir oğlu var idi. Çar qocalmışdı. Ona görə istəyirdi ki, oğlunu evləndirsin.

Oğlan bu fikirlə razılaşdı, ancaq atasından xahiş etdi ki, icazə ver, gəlini özüm tapım.

Çar razılaşdı. Oğlan gələcək həyat yoldaşı axtarmaq üçün səyahətə çıxdı. Çox axtarılan sonra bir kasıb kənddə, ən kasıb evdə yaşayan kasıb bir qıza rast gəldi. Qızın gözəlliyi onun huşunu başından apardı. Qızdan xahiş etdi ki, onun arvadı olsun.

Qız çarın oğlundan soruşdu:

— De görüm sən hansı sənətin sahibisən? Oğlan cavab verdi ki, mən çar oğluyam, heç bir sənət bilmirəm.

Qız təəssüfləndi, dedi ki, çarlıq müvəqqəti, sənət isə əbədidir. Əgər bir sənət öyrənməsən, mən sənə ərə gedə bilmərəm.

Oğlan çar - naçar geri qayıtdı. Başına gələnləri atasına danışdı. Dedi ki, elə bir qız tapmışam ki, misli bərabəri yoxdu. Ancaq qız dedi ki, məni almaq istəyirsənsə, əvvəlcə gələn bir sənət öyrən.

Atası ölkəsindəki bütün məşhur sənətkarları çağırdı. Dülgərlər, çəkməçilər, dərzilər bənnalar gəlib çıxdılar. Çar dülgərdən soruşdu:

— Sən öz sənətini neçə ilə öyrədə bilən sən?

— Beş ilə, - dülgər cavab verdi.

Çarın oğlu ah çəkdi:

— Beş ilə mən sənət öyrənənəcən qız başına ərə gedə bilərəm.

Çar sənətkarlardan soruşdu ki, kim öz sənətini daha tez oğluma öyrədə bilər?

Çəkməçi beş, bənnalar üç, peç düzəldən iki il möhlət istədi.

Nəhayət, bir qoca irəli çıxıb söylədi:

— Mən yundan keçə basıb, yapıncı düzəldirəm. Üç günə bu sənəti oğlunuza öyrədə bilərəm.

Oğlan keçəçinin yanına getdi və üç günə onun sənətini öyrəndi. Bundan sonra qızın yanına getdi:

— Nə üçün gəlmisən? — qız soruşdu.

— Səni aparmağa.

— Bir sənət öyrənmisən?

— Bəli, keçə basıb, ondan yapıncı düzəldə bilərəm.

Qız dedi:

— Hə, indi sənə ərə gedə bilərəm.

Onlar ailə həyatı qurub, xoşbəxt ömür sürməyə başladılar.

Toydan bir müddət keçəndən sonra qoca çar öldü. Ölkəni onun oğlu idarə etməyə başladı.

Bir gün cavan öz libasını dəyişib adamların arasına getdi ki, onların necə yaşadıqlarını öyrənsin. O, çox yerlər gəzdirdi, nəhayət, gəlib bir şəhərə çıxdı. Bir yeməxanaya girib yemək istədi. Ona xörək verdilər.

Sən demə yeməxana sahibləri adamyeyənlər imiş. Onlar oğlanı itələyib zirzəmiyə saldılar.

Çar gördü ki, zirzəmidə ondan başqa üç oğlan da var. Onlar dedilər ki, bizi bura salan adamyeyənlərdir. Onlar bir-bir bizi öldürüb yeyirlər.

Çar bərk qorxdı, bilmədi ki, nə eləsin. Nəhayət, o çıxış yolu tapdı.

Adamyeyənlərə dedi ki, mən keçə basıb gözəl yapıncı düzəldə bilərəm. Bu yapıncını çarın arvadına apararsınız, xanım çox baha qiymətə yapıncını alacaq.

Adamyeyənlər yun tapıb gətirdilər. Oğlan keçə basıb kürk tikdi. Onun içində isə gizlicə harada dustaq olduğunu yazdı.

Yapıncı hazır olanda adamyeyənlərdən biri onu çarın arvadının yanına apardı. Qadın kürkün içindəki yazını oxudu. Adamyeyənə çoxlu pul verib yola saldı. Qoşuna isə tapşıraraq ki, onu izləsin.

Qoşun adamyeyəni izləyə-izləyə həmin şəhərdəki yerə gəlib çıxdı.

Döyüşçülər evi mühasirəyə alıb, adamyeyənləri öldürüb çarı azad etdilər.

Öz ərinə qarşılayan qadın dedi:

— Görürsən, sənətin sənə kömək etdi.

Yoxsa səni çar olmağına baxmayaraq qoyun kimi kəsib yeyərdilər.

Çar e'tiraf etdi:

— Məni sənətim xilas etdi.

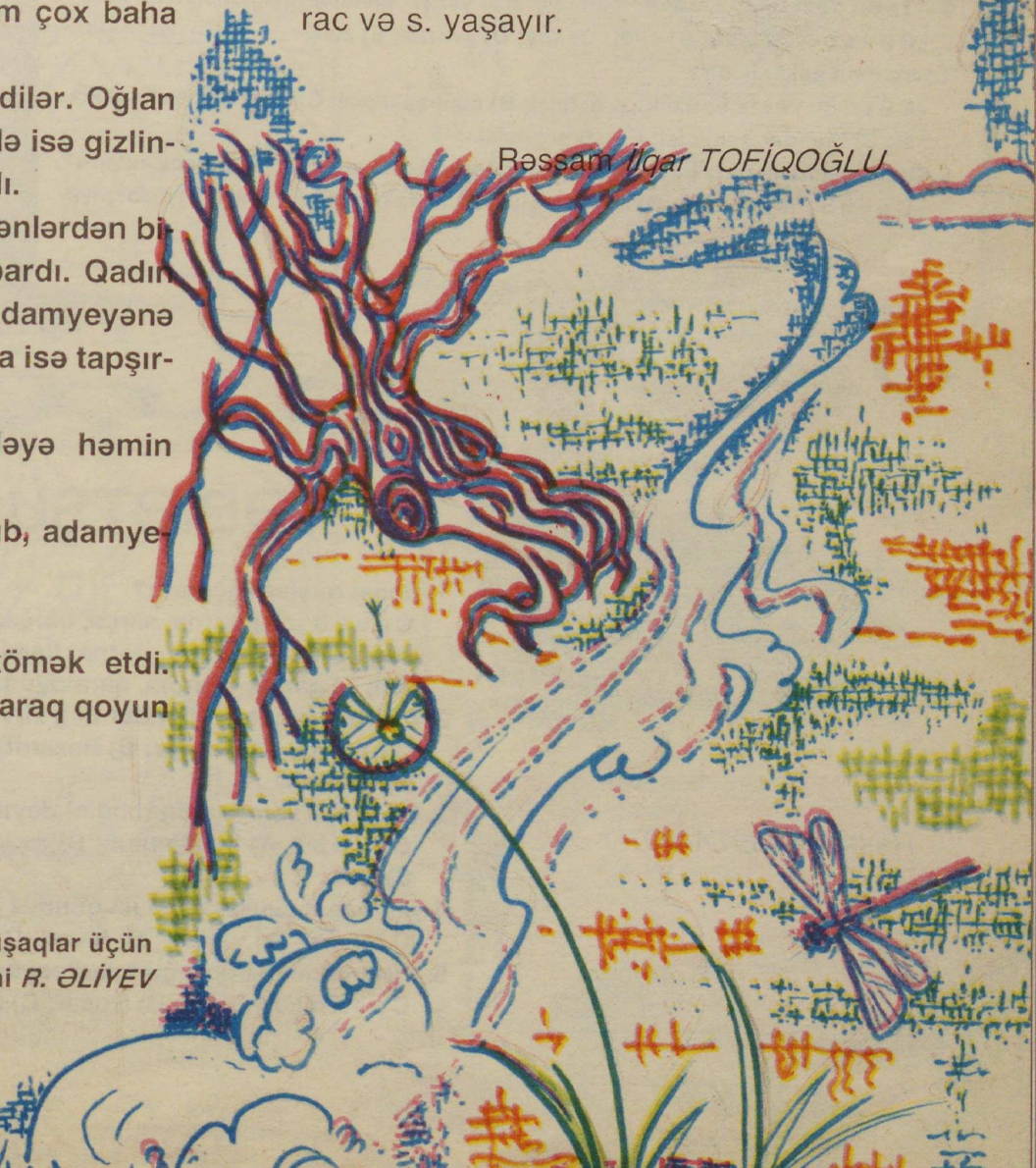
Tərcümə edib uşaqlar üçün işləyən R. ƏLİYEV

KORÇAY YASAQLIĞI

Korçay yasaqlığı 1961-ci ilin noyabr ayında Xanlar və Goranboy rayonlarının ərazisində yaradılmışdır. Yasaqlıq əsas hissədən və Qoşqarçayın Kürə töküldüyü ərazidə yerləşən filialdan ibarətdir.

Ərazi düzənlik, təpəlik və alçaq dağlıq sahələrindən ibarətdir. Burada üç çay var: Gəncəçay, Korçay və Qoşqarçay. Korçayın yasaqlığının ərazisindəki uzunluğu o biri çaylara nisbətən uzun olduğu üçün bura Korçay yasaqlığı adlanır. Yasaqlıqda ceyran, dovşan, tülkü, çaqqal, canavar, kəklik, turac və s. yaşayır.

Rəssam İlgar TOFIQOĞLU

HƏRƏ ÖZ PAYINI ALDI

Eston nağılı

Qoca bir kişi yol ilə gedirdi. Qaranlıq düşdüyü üçün qərara gəldi ki, yaxındakı evlərin birində gecələsin. O, böyük bir evin qapısını döydü, xahiş elədi ki, gecələmək üçün ona birçə günlük icazə versinlər.

Varlı ev sahibəsi onun üstünə acıqlandı, itləri açıb qocanın üstünə buraxdı. Qoca güclə qaçıb canını qurtardı və kasıb bir evin qapısını döydü. Onu çox mehribanlıqla qarşıladılar. Qoca evə keçəndə gördü ki, qadının uşaqlarının hamısı yarımçılpaqdı. Hətta evdə yeməyə bir şey də yoxdu.

Qoca çantasını açıb uşaqlara yemək verdi. Qadından soruşdu ki, nə üçün uşaqlarına paltar tikdirmirsən? Ev sahibəsi cavab verdi ki, kasıb adamam, buna gücüm çatmır.

Qoca səhər açılan kimi yerindən qalxdı. Ev sahibəsi onu mehribanlıqla yola salanda kişi dedi:

- Yadında saxla, tezdən nə işlə məşğul olsan, axşamca belə də davam edəcək.

Qadın əvvəlcə bir şey başa düşmədi. Sonra ağına gəldi ki, evdə bir azca parça var. Gedib qonşudan arşını aldı

ki, parçanı ölçsün, görsün heç olmasa bir uşağına köynək tikmək mümkündürmü.

Qadın arşınla parçanı ölçməyə başladı. Parça uzandıqca uzandı, qurtarmadı. Qadın axşamca parça ölçdü və gördü ki, bu parça onlara ömürlük bəsdir.

O sevinə-sevinə arşını varlı qonşusuna qaytardı, başına gələnəri danışdı. Varlı sahibənin paxıllığı tutdu. Tez qulluqçunu göndərdi ki, get həmin qocanı tap gətir.

Qulluqçu bir neçə gün yol gedib qocanı tapdı. Xahiş elədi ki, onun sahibinin evinə qayıtsın.

Qocanın qulluqçuya rəhmi gəldi, onunla geri qayıtdı. Bu dəfə varlı sahibə onu çox yaxşı qarşıladı, neçə gün qonağa qulluq göstərdi, ancaq ürəyində onu söydü.

Nəhayət, qoca xudahafizləşib ayrılanda qadın ona dedi:

- Mənə bir məsləhət ver.

Qoca gülümsündü:

- Səhər hansı işi başlasan, axşamadək həmin işi davam etdirməli olacaqsan.

Qonağı yola salandan sonra qadın arşını götürüb parça ölçmək istəyirdi ki, qəflətən asqırdı. Axşama qədər onun asqırması kəsmədi...

Necə deyərlər, məsləhətdən hərə öz layiqli payını aldı.

Tərcümə edən

R. ƏLİYEV

Rəssam *Tofiq MƏMMƏDOV*

AĞACDƏLƏN AĞACI NİYƏ TAQQILDADIR?

Sadəcə olaraq o, yem axtarır. Yemək üçün özünün möhkəm dimdiylə ağacı oyur, oradan uzun dilinin köməyiylə həşərat və cücüləri çıxarır. Onu qeyd etmək lazımdır ki, daimi taqqılıtdan ağacdələnin başı heç ağramır. Ağacları ziyanvericilərdən qoruduğu üçün Ağacdələni meşənin sanitarı adlandırırlar.

YAĞIŞ NİYƏ YAĞIR?

Çaydanda su qaynayanda ondan yindən su çıxır: suyun bir hissəsi buxara çevrilir. Buxar hərətdən buxara çevrilir. Buxar dənizlərdə, çaylarda, göllərdə başqa hovuzlarda olan su günəşin istisi nəticəsində buxara çevrilir. Bu buxar göyə qalxıb cəmləşir. Cəmlənmiş buxar soyuyur. Soyuyan buxardan su damcılara çevrilir və bu damcılardan yağış şəklində torpağa qaydır.

BALIQLARIN ƏN BÖYÜYÜ

Balıqların ən böyüyü Atlantik, Sakit və Hind okeanlarının tropik sahələrində məskunlaşan balinasayağı köpək balığıdır. Onun uzunluğu 12,5 metrdən çox, eni isə 7 metrdir. Vahiməli ölçüsünə baxmayaraq balinasayağı köpək balığı dəniz otu ilə qidalanır.

AYDA BİRİNCİ İNSAN KİM OLUB?

1969-cu ilin iyun ayında iki amerikalı astronaft Neyl Armetronq və Edvin Oldrin Ayda olan ilk insanlardır. Tam iki saat onlar Ayda olmuş, skafandrdə kəzərək Ayın üst qatını öyrənmişlər.

Rəssam *GÜNEL*

